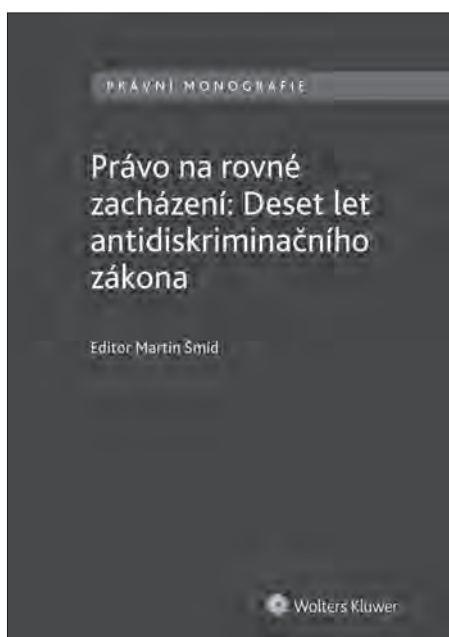

Právo na rovné zacházení: Deset let antidiskriminačního zákona

Vladimír Barák

Šmíd, Martin (ed.): *Právo na rovné zacházení: Deset let antidiskriminačního zákona*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, 324 stran, ISBN: 978-80-7598-850-8.

Kniha shrnuje prvních deset let platnosti zákona č. 198/2009 Sb., Zákona o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (tzv. antidiskriminační zákon). Editor publikace Martin Šmíd měl velmi těžký úkol: zpracovat příspěvky dvacitky autorů a jejich pohledů na antidiskriminační zákon nejen z hlediska právního, ale i dalších společenských věd. Jednotlivé kapitoly jsou sice logicky uspořádané, ale mají velmi různou kvalitu zpracování.

Již přes deset let v České republice platí zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací, v médiích i u veřejnosti spíše známější pod označením antidiskriminační zákon. Desetileté výročí přímo vybízí k tomu kriticky zhodnotit účinnost zákona, jeho srozumitelnost a zejména také to, jak na něj zareagovala praxe: nejen občané, ale také firmy (například z pozice zaměstnavatele) nebo justice, konkrétně advokáti, státní zástupci a samozřejmě i soudci.

Pro větší přehled je nejprve nutné přiblížit situaci a dobový kontext, v němž byl zákon přijat. Přijetí antidiskriminační normy, která měla zajistit rovný přístup mimo jiné ke vzdělání, práci, zdravotnické péči nebo sociálním výhodám bez ohledu na sociální původ, pohlaví nebo sexuální orientaci, bylo vyžadováno Evropskou unií. Česká republika se zavázala, že podobnou normu přijme. V roce 2008 jsme byli poslední zemí EU, která ještě neměla schválené znění anti-

diskriminačního zákona. Nakonec byl přijat proti vůli řady prominentních právníků, průběh schválení v Parlamentu budil velké emoce, zákon dokonce vetoval tehdejší prezident Václav Klaus. Tehdy v odůvodnění uvedl: „Vedle mnoha dalších důvodů, jako zásadní argument pro odmítnutí spatřuji ten, že jde o prolomení principu přenesení důkazního břemene ze strany žalující na stranu žalovanou. Je to něco zcela nového a absurdního. Zákon považuji za zbytečný, kontraproduktivní a nekvalitní a jeho dopady za velmi problematické.“ Nicméně ani tato zásadní kritika nakonec nic nezměnila na tom, že zákon vešel v platnost. Dodnes budí kontroverze, odpůrci normy mimo jiné vyčítají, že byla napsána na zadání aktivistických neziskových organizací. Ostatně ochranu výše uvedených práv Česká republika již garantovala, a to třeba v nadčasové Listině základních práv a svobod.

Recenzovaná publikace má zhodnotit zákon po teoretické i praktické stránce. Daří

Odborný měsíčník Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR SOCIÁLNÍ SLUŽBY www.socialnisluzby.eu

Z obsahu červnového čísla

● APSS ČR	5
● Institut vzdělávání APSS ČR: Nabídka otevřených kurzů	6
● Psychologie: Manipulace se seniory a jak se jí bránit	12
● Drogy: Klienti pod vlivem 2. díl – Bezpečná nejistota	14
● Kraje: „Celá sociální oblast by se měla stát prioritou a nemělo by zůstat jen u proklamací,“ říká náměstek hejtmana pro oblast sociálních věcí v Libereckém kraji Petr Tulpa	16
● Raná péče: Komunikace v rodině vychovávající zdravé dítě a dítě s postižením	18
● Statistika: Covid, nezaměstnanost a sociální služby	21
● Domácí násilí: S jakými mýty musí sociální pracovník bojovat	25
● Bezdomovectví: I lidé bez domova potřebují svého lékaře	28
● Anketa: Jak zasáhl covid zdravotnictví a sociální služby očima jejich zástupců	30
● Výzkum: S čím bojují a co potřebují rodiče dětí se zdravotním znevýhodněním	34
● Individuální plánování: Individuální plánování v sociálních službách	36
● Veřejný ochránce práv: Opční protokol k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením aneb Co nám tato mezinárodní smlouva přinese nového	39
● Psychologie: Dopad pandemie covid-19 na duševní zdraví (3. díl)	40
● Certifikace paliativním přístupem	58
● Střípky z domova	59

se jí to jen zčásti. Problematické je zejména velké množství autorů, kteří do knihy přispěli a jejichž statě se editor Martin Šmíd pokusil logicky uspořádat alespoň s trochou návaznosti. Kvalitní editaci lze dosáhnout kompaktního celku, avšak jen za situace, kdy všechny obsažené kapitoly mají určitou míru kvality. V případě představené publikace tomu tak není – výsledek připomíná sborník povídek, z nichž některé jsou lepší a některé možná měly být zcela vynechány.

Monografii lze ocenit zejména za její první tři části, které jsou věnovány antidiskriminačnímu právu a judikatuře. Autoři skvěle popisují legislativní ukotvení normy, bez emocí hodnotí její kladné i slabé stránky. Velmi zajímavé jsou kapitoly, kdy odborníci nechají čtenáře nahlédnout do právní praxe a ukazují význam zákona v konkrétních případech (Jakub Tomšej: Diskriminace HIV pozitivních lidí /.../, M. Štefko: Malá efektivita soudní ochrany u diskriminace z důvodu věku /.../).

Srozumitelně a kvalitně je popsán i evropský rámec, a to v kapitole Boj proti stereotypům, kde danou problematiku jako součást evropského antidiskriminačního práva přiblížil Harald Christian Scheu.

Pochybnosti mám o části čtvrté, která se zaměřuje na společenské souvislosti rovného zacházení. Problém nespátřuji v samotné existenci této části, neboť právo skutečně nestojí osamocené a je provázáno s dalšími společenskými vědami. Zatímco však texty právníků a právních vědců z prvních tří částí jsou zpravidla věcné a velmi kvalitně odborně zpracované, statě autorů ze čtvrté části postrádají nosnou myšlenku (L. Vidovičová: Vybrané sociální kontexty věkové diskriminace /.../) nebo ani po důkladném pročtení do rámce knihy nezapadají (M. Pitoňák: Strukturální základ menšinového stresu v Česku /.../). Pokud se tyto autoři vyjadřují k danému zákonu, pak velmi nekriticky. Zdůrazňují dů-

ležitost zákona, prakticky však opomíjejí snahu nahlédnout i jeho kontroverzní části. Některé texty působí až emociálně zabarveně – to když autoři zákon považují za nezbytný bez ohledu na jeho skutečný obsah.

Výsledný dojem je tedy takový, že snaha o komplexnost publikace zvítězila nad snahou o její celkovou kvalitu. Je zajímavé, že kritika v podobném duchu se často snáší i na samotný antidiskriminační zákon.

Mgr. Vladimír Barák

(vladimir.barak@vse.cz)

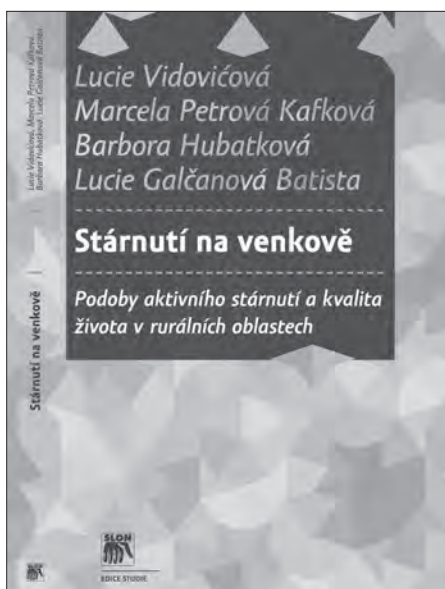
působí na Katedře hospodářské a sociální politiky Národohospodářské fakulty Vysoké školy ekonomické v Praze (Department of Economic and Social Policy, Faculty of Economics, University of Economics), Nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3, Česká republika.

Stárnutí na venkově – podoby aktivního stárnutí a kvalita života v rurálních oblastech

Anna Beránková

Vidovičová, Lucie – Petrová Kafková, Marcela – Hubatková, Barbora – Galčanová Batista, Lucie: Stárnutí na venkově: podoby aktivního stárnutí a kvalita života v rurálních oblastech. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON); Brno: Masarykova univerzita, 2018, 141 stran, ISBN 978-80-7419-280-7.

Recenzovaná kniha popisuje specifika stárnutí na českém a moravském venkově. Z různých úhlů objasňuje problematiku „městské myšlenkové hegemonie“, kdy i zdánlivě objektivní škály posuzující přátelskost prostředí jen málo vypovídají o jiném než městském prostředí. Je též problematizován koncept „aktivního stárnutí“, který zohledňuje především „městské“ aktivity (např. účast na kurzech a skupinových cvičeních), nikoliv však venkovskou činnost, která k samostatnému životu na venkově nedílně patří. Limitem knihy je, že mezi respondenty nejsou výrazněji zahrnuti starší a méně soběstační senioři.

Předkládaná monografie Stárnutí na venkově je výsledkem výzkumného šetře-

ní, které kombinovalo kvantitativní a kvalitativní metody. Zdrojem informací byl výběrový kvantitativní výzkum i rozhovory a pozorování přímo na místě.

Vzhledem k heterogenitě venkova je značný prostor publikace věnován i jejímu popisu. Autorky využívají typologii Ondřeje Petra, která dělí obce podle počtu obyvatel a přítomnosti konkrétních služeb v obci na šest podtypů, se kterými se dále v textu pracuje. Rozdíly mezi typy nejsou dány pouze samotnou velikostí obcí, ale též dostupností služeb a institucí. Je zde popsána velká různorodost venkova – jiný je venkov v blízkosti velkých měst, jiný na odlehlých místech. Vesnice mají též odlišný charakter v Čechách a na Moravě. Tato různost prostředí se střetává s růzností respondentů a jejich životních osudů a cest – mezi seniory, kteří se zapojili do rozhovorů, jsou muži i ženy, lidé kteří na venkově žijí celý život, i ti, kteří se sem přestěhovali teprve nedávno. Zkušenosti a pohledy na venkovské prostředí se tak

velmi liší i vzhledem k rozdílným vstupním úhlům pohledu respondentů.

Autorky v textu na základě analýzy dostupných statistických informací boří některé mýty spojené se stárnutím na venkově – jedním z těch nejurputnějších je, že venkov se vytrvale vylidňuje, stárne a vymírá. Dle dostupných statistických údajů však poměr osob žijících na venkově a jejich stáří se od osmdesátých let dvacátého století příliš nezměnil. Čtenáři zde však poněkud schází reflexe problematiky přechodného bydliště – tedy jestli tato statistika není výrazně zkreslena osobami, které fakticky žijí a pracují ve větších sídlech, ale bydlištěm zůstávají registrováni na venkově.

Průměrný věk respondentů byl 70,5 let a tomu odpovídají i popisované zkušenosti včetně vymezování se vůči „těm druhým“, kteří potřebují péči.¹ Bylo by velmi zajímavé zahrnout do výzkumu nejen seniory převážně soběstačné, ale i ty, kteří jsou již ve větší míře příjemci formální i neformální péče.